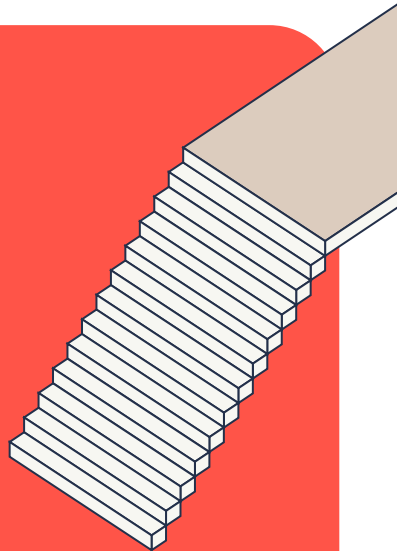

OPIEKUN PRAWNY a PEŁNOMOCNIK

Jakie są różnice
i kto może pełnić te role?

OPIEKUN PRAWNY a PEŁNOMOCNIK

Jakie są różnice
i kto może pełnić te role?

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM
ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU
FUNDUSZ INICJATYW OBYWATELSKICH NOWEFIO NA LATA 2021-2030

Spis treści

Informacje prawne	4
Zarządzanie majątkiem osoby zależnej – przygotowanie pełnomocnictwa	10
Reprezentacja osoby zależnej – pełnomocnictwo i upoważnienie	14
Spadek, dziedziczenie i testament wg prawa	20
Ubezwłasnowolnienie – przewodnik dla opiekunów	24
Nieodpłatne punkty pomocy prawnej	34

Informacje prawne

~~~~~

W opiece nad osobą niesamodzielną często pojawiają się pytania: **czy mogę (lub muszę) ustanowić opiekuna prawnego?** A co to właściwie pełnomocnik — **kiedy wystarczy pełnomocnictwo**, a kiedy konieczna będzie ingerencja sądu? W tym artykule wyjaśniamy różnice między tymi instytucjami, wskazujemy, **kto może pełnić te role** oraz kiedy warto je zastosować.

Definicje i sens prawny

Opiekun prawny

Opiekun prawny to osoba powołana przez sąd w sytuacji, gdy ktoś został **ubezwłasnowolniony częściowo lub całkowicie** – czyli pozbawiony zdolności do czynności prawnych albo jej części (np. w sferze majątkowej, decyzyjnej). Opieka prawna oznacza, że opiekun może podejmować decyzje (zwykle za zgodą sądu kuratora) w imieniu osoby ubezwłasnowolnionej, w zakresie wskazanym w orzeczeniu sądu.

Orzeczenie o ubezwłasnowolnieniu (całościowym lub częściowym) jest formalnym procesem sądowym. Po jego wydaniu osoba ubezwłasnowolniona traci lub ogranicza zdolność do samodzielnego podejmowania określonych czynności prawnych. (jeśli chcesz poszerzyć wiedzę na ten temat, szukaj pod hasłem: instytucja ubezwłasnowolnienia)

Opiekun prawny działa w granicach określonych przez sąd i obowiązany jest do dbania o dobro osoby ubezwłasnowolnionej – między innymi poprzez zarządzanie majątkiem, reprezentowanie w sprawach prawnych czy podejmowanie decyzji w codziennym życiu.

Pełnomocnik

Pełnomocnik to osoba, której zostaje udzielone **pełnomocnictwo** – czyli upoważnienie (na piśmie lub w formie aktu notarialnego) do dokonania określonych czynności prawnych w imieniu mocodawcy. Pełnomocnictwo działa w granicach określonych przez mocodawcę — może być ogólne, rodzajowe, szczegółowe.

Pełnomocnik nie zastępuje osoby w całości — nie decyduje o wszystkich sprawach, lecz tylko tych, które zostały mu powierzane. W razie potrzeby pełnomocnictwo można cofnąć (odwołać) w granicach prawa.

Główne różnice

Cecha	Opiekun prawny	Pełnomocnik
Jakiej sytuacji dotyczy	Sytuacja osłabienia lub pozbawienia zdolności do czynności prawnych (na podstawie orzeczenia sądu)	Dobrowolne upoważnienie osoby do działania w imieniu mocodawcy
Zakres działania	Określony przez sąd, często szeroki — obejmuje zarządzanie majątkiem, podejmowanie decyzji życiowych	Ograniczony do czynności wskazanych w pełnomocnictwie
Forma ustanowienia	Orzeczenie sądu (postępowanie sądowe)	Pismo, często akt notarialny (w niektórych sprawach)
Możliwość cofnięcia	Opiekuna nie usuwa się poprzez zwykłe cofnięcie — wymaga interwencji sądu	Pełnomocnictwo może być odwołane zwykłym pismem (o ile prawo nie stanowi inaczej)
Zakres samodzielności	Opiekun działa często z nadzorem kuratora sądowego	Pełnomocnik działa samodzielnie w granicach udzielonego pełnomocnictwa
Przykład czynności	Podejmowanie decyzji medycznych, zarządzanie nieruchomością, podpisywanie umów	Złożenie wniosku, podpisanie umowy sprzedaży (jeśli upoważniony), reprezentowanie w sprawach urzędowych

Te różnice są znaczące — opiekun to instytucja przewidziana dla osób, które same nie mogą reprezentować swoich interesów, podczas gdy pełnomocnictwo to narzędzie elastyczne, z którego korzystamy, gdy jesteśmy zdolni prawnie, ale chcemy zlecić komuś działanie w określonym zakresie.

Kto może pełnić rolę opiekuna prawnego albo pełnomocnika?

Kto może być opiekunem prawny?

- * Osoba powoływana przez sąd — często bliska osoba (rodzina), ale niekoniecznie.
- * Musi być osoba zdolna do czynności prawnych — nie można powierzyć tej funkcji komuś, kto ma ograniczoną zdolność prawną lub jest ubezwłasnowolniony.
- * Sąd ocenia kompetencje i predyspozycje, by zapewnić jak najlepszą ochronę osoby ubezwłasnowolnionej.

Kto może być pełnomocnikiem?

- * Każda osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych (dorosła, nieubezwłasnowolniona).
- * Może to być osoba z rodziny lub osoba zaufana, niekoniecznie prawnik.
- * W niektórych szczególnych sprawach, np. w postępowaniach sądowych, pełnomocnikiem może być wyłącznie adwokat lub radca prawny (lub bliski członek rodziny) – w takich przypadkach prawo narzuca ograniczenia.

Kiedy stosować opiekuna, a kiedy pełnomocnika?

Pełnomocnictwo — gdy osoba ma zdolność prawną

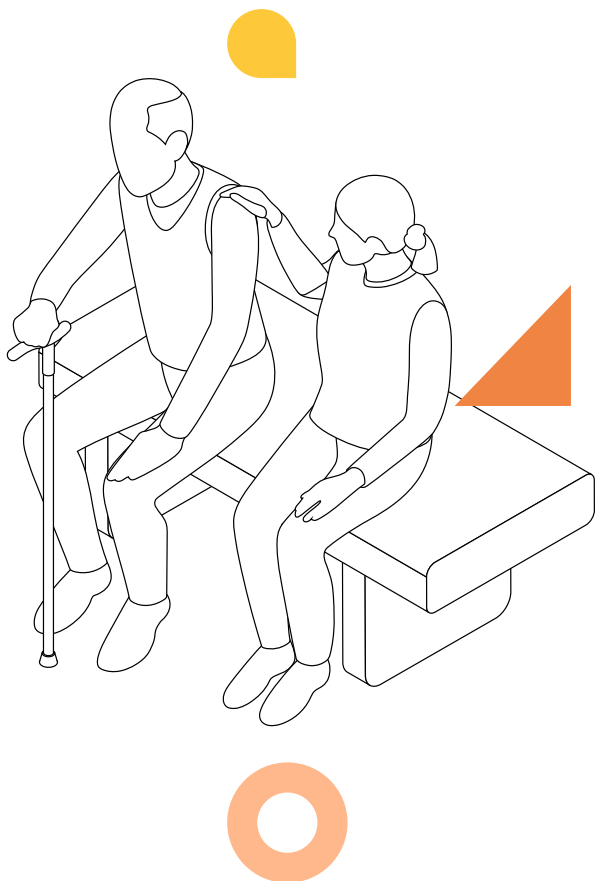
Jeśli dana osoba nadal posiada zdolność do czynności prawnych, ale chce, by ktoś wykonywał określone działania w jej imieniu (np. załatwianie spraw w urzędzie, odbiór dokumentów medycznych, zarządzanie kontem bankowym), wystarczy pełnomocnictwo. To narzędzie elastyczne, stosunkowo proste do ustanowienia i odwołania.

Opiekun prawny — gdy osoba jest ubezwłasnowolniona

Gdy osoba traci lub ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych, konieczne jest orzeczenie sądu i powołanie opiekuna prawnego, który będzie działał w jej imieniu zgodnie z zakresem ustalonym przez sąd.

W praktyce:

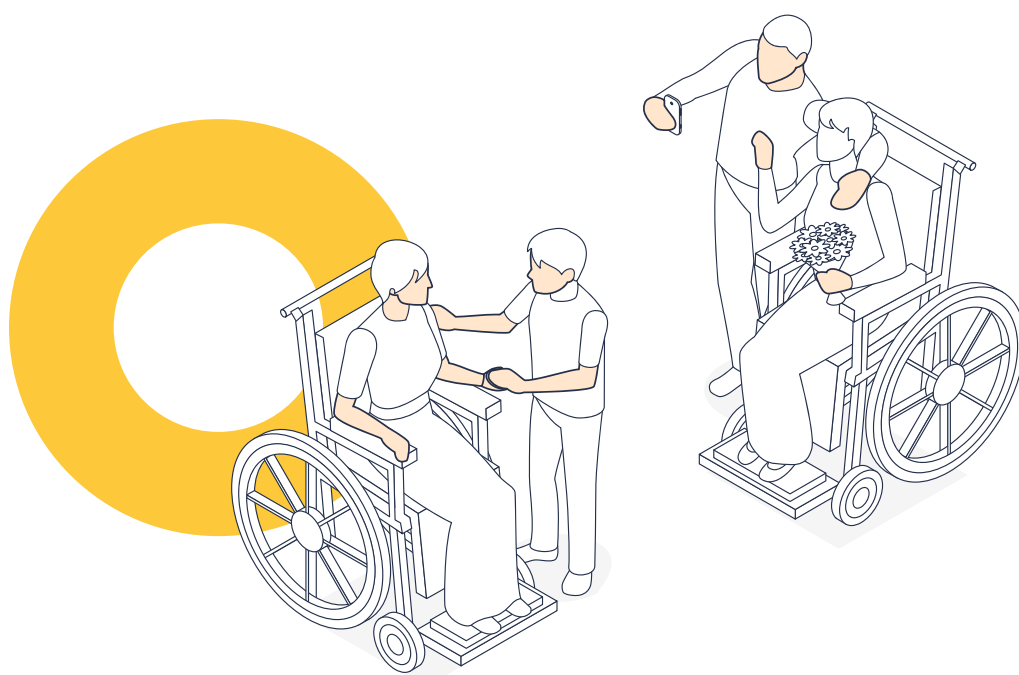
- * Jeśli ktoś jest chory, ale nadal rozumie znaczenie działań i może decydować, dobrze jest udzielić pełnomocnictwa na konkretne sprawy.
- * Jeżeli stan zdrowia (psychiczny, neurologiczny) powoduje, że osoba nie może samodzielnie podejmować decyzji, konieczne może być ubezwłasnowolnienie i ustanowienie opiekuna.
- * W sytuacjach mieszanych — jeśli osoba może podejmować część decyzji, ale niektóre sfery wymagają ochrony — sąd może orzec ubezwłasnowolnienie częściowe, powierzając opiekunowi jedynie pewne obszary.

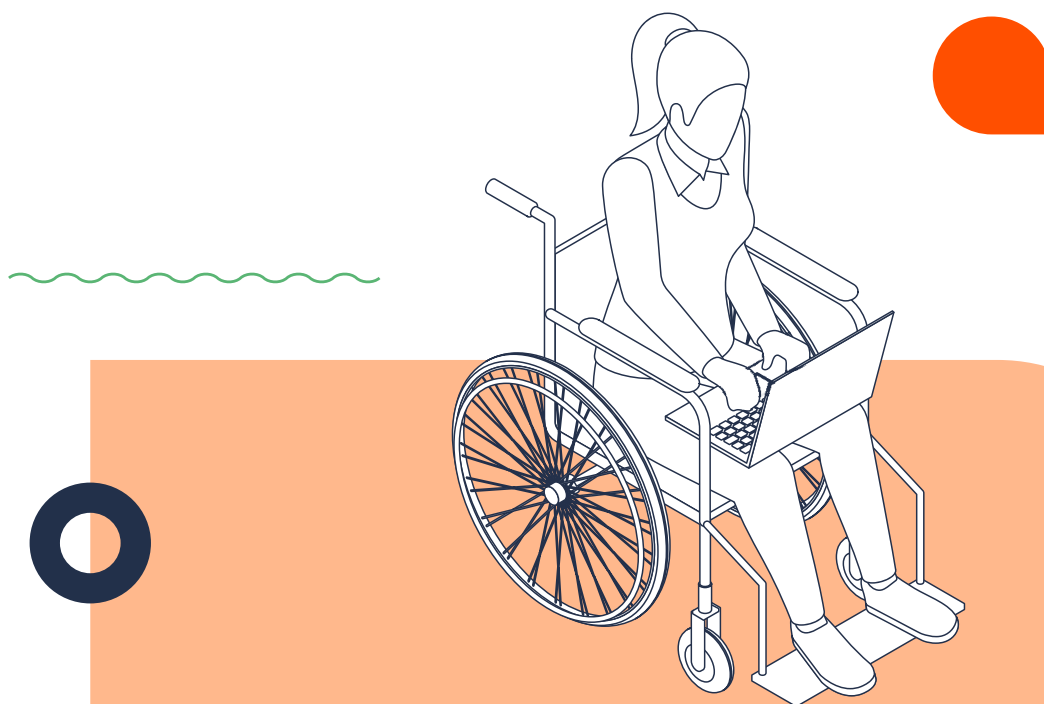

Praktyczne wskazówki dla opiekunów i opiekowanych

1. **Przemyśl zakres nadawanych uprawnień.** Przy pełnomocnictwie dokładnie określ, co ma robić pełnomocnik — unikaj sformułowań ogólnych, chyba że to konieczne.
2. **Forma dokumentu ma znaczenie.** W zwykłych sprawach pełnomocnictwo pisemne wystarczy. W niektórych sytuacjach — np. związanych z nieruchomościami — wymagany jest akt notarialny.
3. **Zachowaj dokumentację.** Pełnomocnictwo — należy przechowywać jego kopię, wraz z danymi pełnomocnika. Orzeczenie sądu o ubezwłasnowolnieniu — zawsze miej odpis, wyrok i zakres uprawnień opiekuna.
4. **Monitoruj i rozważ zmianę, jeśli sytuacja się zmienia.** Jeśli stan zdrowia poprawia się lub pogarsza — można wnioskować do sądu o modyfikację opieki lub nawet zniesienie ubezwłasnowolnienia.
5. **Zasięgnij porady prawnej.** W bardziej skomplikowanych przypadkach (np. zarządzanie majątkiem, sprawy sądowe) warto skonsultować się z prawnikiem, który pomoże precyzyjnie ustalić zakres, formę i ryzyka.

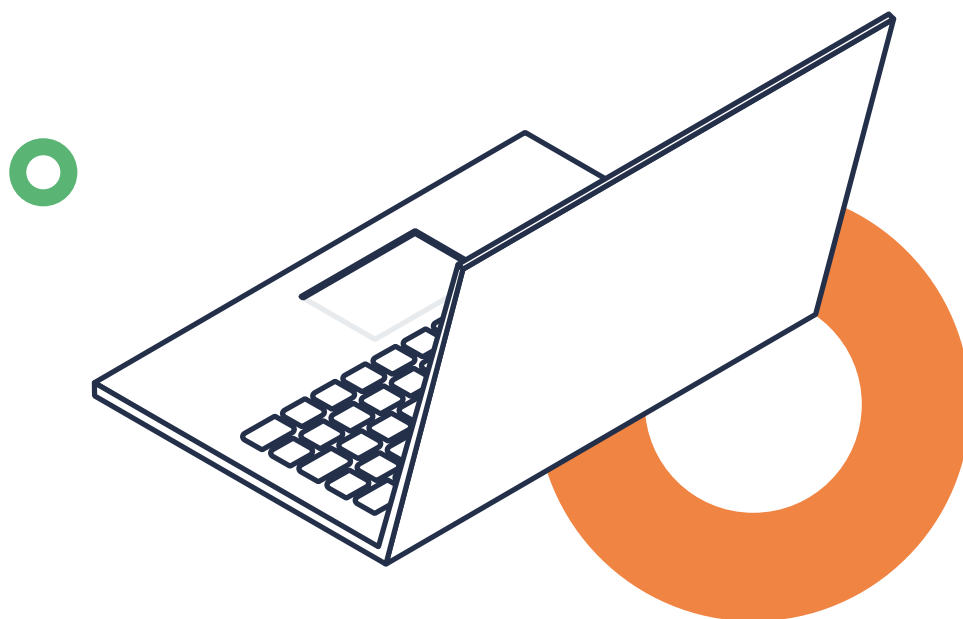

Zarządzanie majątkiem osoby zależnej – przygotowanie pełnomocnictwa

Pisaliśmy już, w jaki sposób można upoważnić inną osobę do załatwiania spraw medycznych, pocztowych, bankowych czy urzędowych. Warto jednak wiedzieć, że pełnomocnika można także ustanowić do prowadzenia spraw majątkowych, takich np. jak sprzedaż samochodu lub domu, czy też pobierania czynszu z wynajmowanego przez nas mieszkania.

Do zajmowania się takimi sprawami możemy powołać każdą inną osobę, nie tylko kogoś z rodziny. W większości wypadków wystarczające będzie upoważnienie drugiej osoby na piśmie, lecz w niektórych sytuacjach konieczna będzie wizyta u notariusza.

Upoważnienie w formie aktu notarialnego

Zasada jest taka, że do notariusza musimy się udać, jeśli chcemy darować lub sprzedać nieruchomość (dom, mieszkanie czy działkę). Nie tylko sama sprzedaż lub darowizna takich rzeczy odbywa się w formie aktu notarialnego, lecz również pełnomocnictwo do dokonania takich transakcji wymaga sporządzenia go przez notariusza. Wybierając się w tej sprawie do notariusza musimy posiadać dane osobowe pełnomocnika: imię, nazwisko, numer PESEL, seria i numer dowodu osobistego oraz jego adres zamieszkania. Dla udzielenia takiego pełnomocnictwa nie jest niezbędna obecność u notariusza osoby, której zamierzamy powierzyć zajęcie się sprzedażą naszej nieruchomości.

Pamiętajmy, że pełnomocnictwo to udzielane jest do szczegółowej czynności, np. sprzedaży mieszkania położonego pod konkretnym adresem, na rzecz konkretnej osoby. Nie można takiego pełnomocnictwa udzielić ogólnie i na przyszłość. Opłata od takiego pełnomocnictwa jest niewielka, wynosi około 50 zł.

Jak się przygotować do wizyty w kancelarii notarialnej

Jaki wygląda wizyta u notariusza w sprawie ustanowienia pełnomocnika do sprzedaży naszej nieruchomości, np. mieszkania?

1. Przygotujmy nasze dane osobowe, w tym numer PESEL.
2. Przygotujmy dane osoby, którą będziemy ustanawiać jako pełnomocnika do sprzedaży mieszkania (imię i nazwisko pełnomocnika, jego numer PESEL, seria i numer dowodu osobistego pełnomocnika oraz jego adres zamieszkania);
3. Przygotujmy szczegółowe informacje o mieszkaniu, które chcemy sprzedać (adres jego położenia, numer księgi wieczystej).
4. Przygotujmy dane kupującego (imię i nazwisko, numer PESEL, seria i nr dowodu osobistego kupującego oraz jego adres zamieszkania).
5. Dostarczamy powyższe dane notariuszowi; możemy je przekazać bezpośrednio notariuszowi w kancelarii, bądź przed spotkaniem, np. w formie mailowej. Przyspieszy to sporządzenie aktu notarialnego i skróci samą wizytę w kancelarii.
6. Niezależnie od tego, w jaki sposób chcemy przekazać notariuszowi potrzebne dane, **koniecznie zabierzmy na spotkanie z notariuszem dowód osobisty (!)**.
7. Po przybyciu do Kancelarii Notarialnej, notariusz zaprosi nas do swojego biura, gdzie sporządzi i odczyta akt. W trakcie tej czynności powinniśmy również sami uważnie przeczytać dokument, tak aby uniknąć ewentualnych pomyłek.
8. Po odczytaniu aktu i stwierdzeniu, że jego treść jest prawidłowa, otrzymamy od notariusza wypisy aktu notarialnego. Notariusz wyda tyle egzemplarzy, ile potrzebujemy, oczywiście za opłatą. Za każdą stronę takiego dokumentu zapłacimy dodatkowo 6,00 zł.
9. Po otrzymaniu satysfakcjonującej nas ilości wypisów, regulujemy opłatę ustaloną przez notariusza i w ten sposób kończymy procedurę podpisania aktu notarialnego.

Dysponując dokumentem od notariusza, przekazujemy go pełnomocnikowi, który załatwia dalej całą sprawę związaną ze sprzedażą. W szczególności może on zgromadzić dokumenty niezbędne do przeprowadzenia transakcji, po które zazwyczaj należy wybrać się do ksiąg wieczystych oraz urzędu miasta lub starostwa. Jest to duża wygoda dla nas, jako właścicieli.

Pamiętajmy jednak, że w dowolnym momencie **takie pełnomocnictwo, podobnie jak każde inne, może zostać przez nas odwołane**. Dla odwołania pełnomocnictwa wystarczająca będzie forma pisemna, nawet jeśli samo upoważnienie zostało sporządzone przez notariusza.

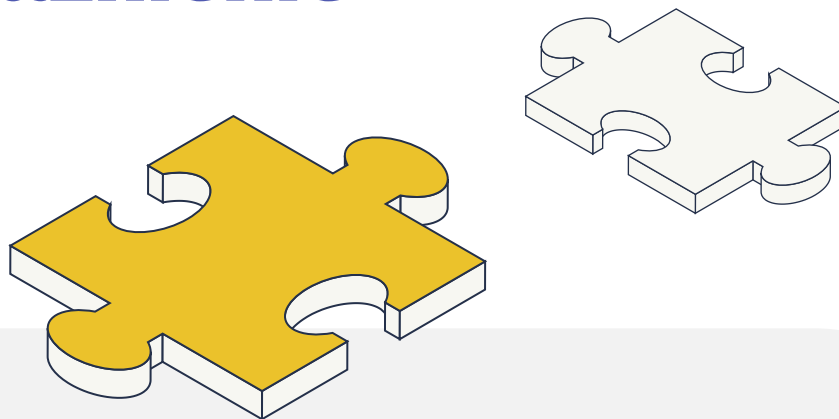

Tomasz Krukar

Adwokat, absolwent studiów prawniczych na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W swojej praktyce zawodowej zajmuje się m. in. świadczeniem pomocy prawnej na rzecz stowarzyszenia wspierającego osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Reprezentacja osoby zależnej – pełnomocnictwo i upoważnienie

Przepisy prawa umożliwiają ustanowienie pełnomocnika. Dzięki temu, nie wychodząc z domu, możemy załatwić niemal każdą sprawę, między innymi u lekarza, notariusza, czy też w urzędzie. Poza tym przez pełnomocnika możemy zarządzać naszym majątkiem.

Możliwość skorzystania z przedstawiciela wydaje się szczególnie pomocna, jeżeli w osobistym załatwieniu sprawy przeszkadzają nam względy zdrowotne. W tym wpisie omówimy zasady udzielania pełnomocnictw oraz wymagania, które należy spełnić, aby skutecznie upoważnić daną osobę do występowania w naszym imieniu.

1. Czy są sytuacje, w których nie można ustanowić pełnomocnika?

Zanim jednak przejdziemy do wyjaśnienia kwestii związanych z procedurą udzielenia pełnomocnictwa, musimy najpierw odpowiedzieć na pytanie, czy są takie wypadki, w których ustanowienie pełnomocnika jest wyłączone.

Oczywiście, takie wypadki istnieją. Po pierwsze, **pełnomocnika nie może ustanowić osoba, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych**. Innymi słowy, pełnomocnika nie może ustanowić:

- * osoba, która jest małoletnia (nie ukończyła lat 18);
- * osoba, która co prawda jest pełnoletnia (ukończyła lat 18), ale została ubezwłasnowolniona na podstawie orzeczenia sądu.

Zagadnieniu **ubezwłasnowolnienia** poświęciliśmy odrębny wpis. Jeżeli ktoś go jeszcze nie przeczytał, zapraszamy do lektury: [Ubezwłasnowolnienie – przewodnik dla opiekunów](#).

Poza tym w prawie polskim czynnością, której nie może za nas zrobić pełnomocnik jest **sporządzenie testamentu**. O testamentach pisaliśmy w innym wpisie: [Spadek, dziedziczenie i testament](#).

Ponadto pamiętajmy, że w sprawie sądowej, np. o zapłatę lub rozwodowej, naszym pełnomocnikiem może być tylko adwokat lub radca prawny. Ewentualnie pełnomocnikiem możemy w takiej sytuacji ustanowić członka najbliższej rodziny, np. małżonka, dziecko, rodzica, wnuka, brata lub siostrę. Jednakże w sprawach karnych pełnomocnikiem lub obrońcą może być wyłącznie adwokat lub radca prawny.

2. Upoważnienie do załatwiania spraw medycznych

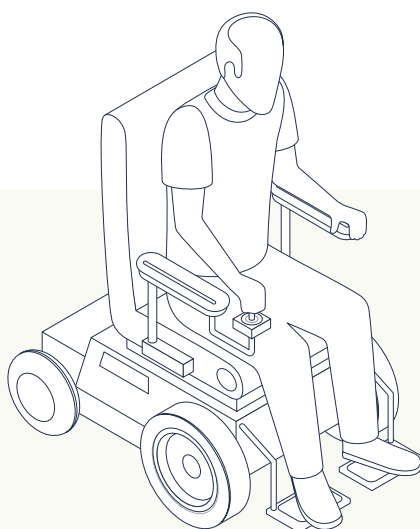
Upoważnienie do załatwiania w naszym imieniu spraw medycznych, takich jak: uzyskiwanie informacji o stanie zdrowia, dostęp do dokumentacji lekarskiej, czy też odbiór recept lub zaleceń lekarza, udziela się na piśmie.

W tym celu na dokumencie pełnomocnictwa powinniśmy wpisać nasze dane osobowe oraz osoby przez nas upoważnionej (w obu wypadkach imię i nazwisko, adres zamieszkania i numer PESEL).

Co istotne, udzielając takiego pełnomocnictwa, możemy zdecydować, co dokładnie chcemy powierzyć naszemu przedstawicielowi, np. możemy wyrazić zgodę na to, aby ktoś w naszym imieniu tylko wybierał recepty, ale bez prawa dostępu do naszej pozostałej dokumentacji medycznej.

Upoważnienie do załatwienia spraw medycznej może być udzielonej każdej dorosłej osobie. Nie musi to być członek najbliższej rodziny.

W tym miejscu załączamy [wzór upoważnienia](#), znajdujący się stronie internetowej [Naczelnej Izby Lekarskiej](#).

3. Upoważnienie do konta bankowego

Należy pamiętać, że mamy także prawo do upoważnienia innej osoby, aby zajmowała się naszymi sprawami bankowymi. Jeśli chcemy, aby ktoś mógł w sposób nieograniczony decydować o naszym rachunku bankowym i zarządzać nim jak właściciel, np. operując kwotami na rachunku, mając wglądu do środków na koncie, wpłacając i wypłacając pieniądze z konta w dowolnej chwili, powinniśmy udzielić **pełnomocnictwa ogólnego**.

Gdy jednak nie mamy zamiaru aż tak szeroko powierzać komuś innemu dostępu do naszych środków, to wówczas należy sporządzić **pełnomocnictwo rodzajowe** – do określonej czynności, np. jedynie wypłaty pieniędzy. Niezależnie od tego, którą opcję wybierzemy, aby upoważnić kogoś do konta, powinniśmy udać się do placówki banku, który prowadzi nasz rachunek, aby tam w obecności jego pracownika powołać konkretną osobę na naszego pełnomocnika. W tym celu powinniśmy przedstawić pracownikowi banku dane osoby, którą chcemy ustanowić pełnomocnikiem (jej imię i nazwisko, numer PESEL, numer i serię dowodu osobistego, adres zamieszkania, i numer telefonu). Pracownikowi banku wskazujemy następnie, do czego pełnomocnik zostaje przez nas upoważniony.

Sporządzenie pełnomocnictwa do czynności bankowych wiąże się również z obowiązkiem uiszczenia niewielkiej opłaty (około 50 zł). Takie pełnomocnictwo można również sporządzić u notariusza, lecz niestety banki często nie uznają takiego dokumentu, a poza tym notariusz pobiera wyższą opłatę (około 100 zł). Dlatego sugerujemy, aby pełnomocnika do konta ustanowić bezpośrednio w banku.

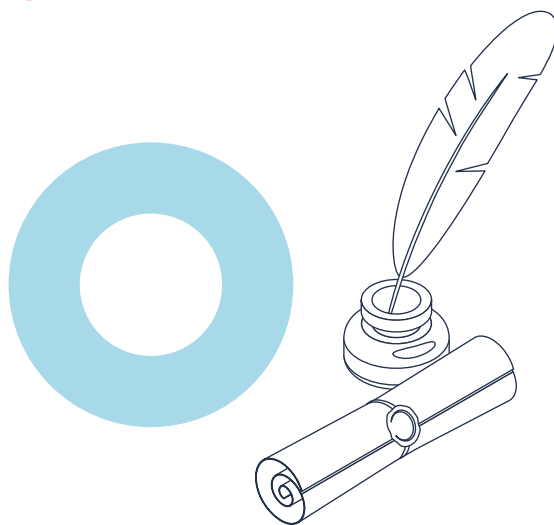
Upoważnionym może być każda osoba, nawet taka, która nie jest z nami spokrewniona. Nie musi być ona obecna w Banku podczas sporządzania samego pełnomocnictwa. Pamiętajmy o tym, że upoważnienie bankowe może być przez nas w każdej chwili anulowane i nie wymaga to zgody upoważnionej osoby. Jest to istotne, ponieważ może się zdarzyć, że stracimy zaufanie do pełnomocnika, które w sprawach finansowych jest podstawą.

4. Pełnomocnictwo pocztowe

Zdarza się, że listonosz nie zastaje nas pod naszym adresem zamieszkania. Wtedy wrzuca do skrzynki pocztowej awizo, a my następnie musimy pofatygować się do urzędu pocztowego, aby odebrać przesyłkę. Dlatego dla uniknięcia konieczności każdorazowego osobistego stawiennictwa na poczcie, warto rozważyć **upoważnienie innej dowolnej osoby do odbierania za nas listów poleconych oraz przekazów pocztowych**, za pośrednictwem których bywa chociażby wysyłana emerytura lub renta z ZUS.

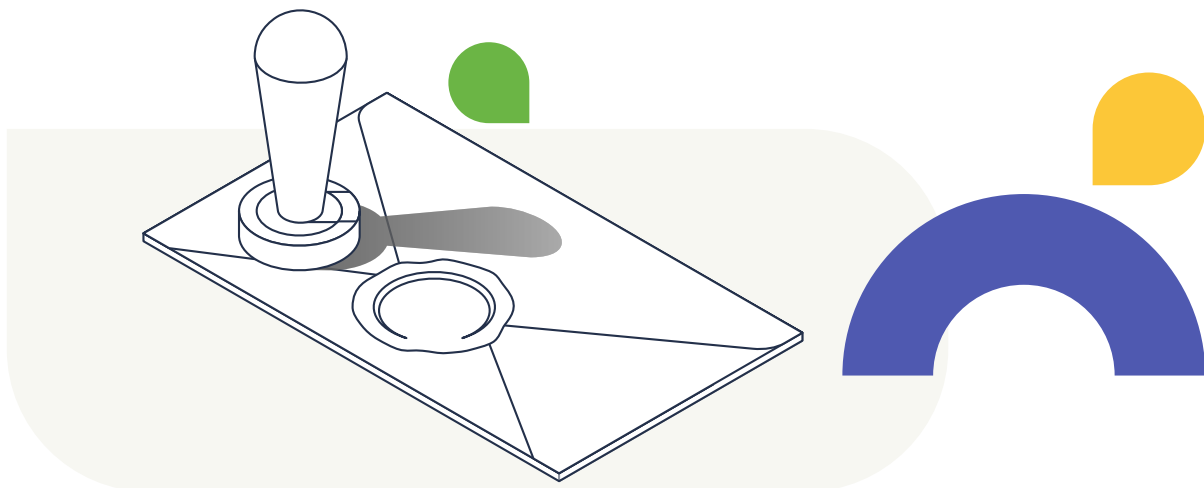
W tym celu wystarczy tylko raz wybrać się do urzędu pocztowego właściwego ze względu na nasze miejsce zamieszkania (tam, gdzie listonosz przynosi nieodebrane wcześniej przez nas przesyłki) i udzielić pełnomocnictwa pocztowego. Dokument pełnomocnictwa sporządza się w obecności pracownika urzędu pocztowego i potrzebujemy do tej czynności danych osoby upoważnionej (imię, nazwisko oraz numer i seria dowodu osobistego).

Po sporządzeniu dokumentu pełnomocnictwa otrzymujemy od pracownika poczty stosowne potwierdzenie, po okazaniu którego pełnomocnik może odbierać za nas listy i przekazy pocztowe. Koszt przygotowania pełnomocnictwa, obejmującego odbiór wszystkich zarejestrowanych na nas przesyłek i przekazów, wynosi zaledwie 26 zł.

5. Załatwianie spraw urzędowych

Na samym wstępie tego wpisu wspomnieliśmy, że generalnie w sądzie może reprezentować nas tylko adwokat lub radca prawny, ewentualnie osoba blisko z nami spokrewniona.

Zasada ta nie dotyczy jednak postępowań administracyjnych. Jeżeli więc mamy do załatwienia sprawę w urzędzie miasta, gminy, starostwie lub urzędzie wojewódzkim, czy nawet urzędzie skarbowym lub ZUS-ie, możemy zlecić reprezentację dowolnej osobie. Nie musi być ona prawnikiem.

Pełnomocnictwa udzielamy na piśmie, nawet w zacyzku domowym. Nie potrzebujemy do tego drukarki. Istotnym jest tylko to, aby dokument był czytelny i zawierał niezbędne dane osoby, którą chcemy upoważnić do reprezentacji. Wystarczające, prócz imienia i nazwiska pełnomocnika, będzie podanie jego numeru PESEL oraz adresu zamieszkania (do kontaktu urzędu z pełnomocnikiem). Ponadto ważnym jest, aby wskazać czynność, do której upoważniamy drugą osobę, np. do rejestracji samochodu, sporządzenia i złożenia deklaracji podatkowej, występowania w sprawie o przyznanie renty.

Podsumowując, przez pełnomocnika jesteśmy w stanie załatwić niemal każdą czynność i tylko od nas zależy, jak daleko zechcemy powierzyć pełnomocnikowi zajmowanie się naszymi prywatnymi sprawami, nie wyłączając nawet zawarcia w naszym imieniu małżeństwa (!).

Spadek, dziedziczenie i testament wg prawa

W pewnym momencie życia zadajemy sobie pytanie, czy nie powinniśmy w jakiś sposób zabezpieczyć naszego majątku oraz bliskich, gdybyśmy mieli odejść z tego świata. W tym wpisie zajmiemy się zagadnieniem dziedziczenia. Mamy nadzieję, że ten tekst rozwieje ewentualne wątpliwości czytelnika, które mogą powstać, gdy będzie decydował o swoich sprawach spadkowych.

1. Co wchodzi w skład spadku?

Na wstępie podkreślmy, że w skład spadku wchodzi ogół praw i obowiązków spadkobiercy. Oznacza to, że do spadku należą nie tylko dobra materialne, np. dom, działka, mieszkanie, środki pieniężne na rachunku bankowym, oraz dobra niematerialne, np. prawa autorskie do utworu, czy też prawa do wynalazku, ale również długi, jakie pozostawił spadkobierca. Mogą to być w szczególności niespłacone pożyczki oraz kredyty. Dlatego też bardzo istotną sprawą pozostaje zabezpieczenie spadku jeszcze za naszego życia.

2. Jak najlepiej zabezpieczyć spadek?

Na to pytanie nie da się udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Jest ona bowiem uzależniona od sytuacji życiowej i rodzinnej, w jakiej się znajdujemy. Przykładowo, jeśli pozostajemy w bezdzietnym nieformalnym związku, to sporządzenie testamentu jest koniecznością. W innym wypadku, jeśli nie powołamy do dziedziczenia partnera/partnerki, to spadek dziedziczą nasi żyjący krewni, z którymi możemy nawet nie mieć kontaktu. Ponadto testament daje możliwość zapisania konkretnych przedmiotów majątkowych na wybrane osoby. Jest to przydatne, jeśli wiemy, że w naszej rodzinie nie ma porozumienia co do ich późniejszej przynależności.

Testament możemy sporządzić w trzech formach: pisemnej, notarialnej i urzędowej. Aktualnie najbardziej rozpowszechniona jest wersja pisemna i notarialna. Z kolei testamenty urzędowe są coraz mniej popularne, jako że w wielu urzędach miast i gmin, praktyka ta odchodzi w niepamięć. Poza tym testamenty pisemne i notarialne są duże łatwiejsze w sporządzeniu, ponieważ nie wymagają obecności dwóch świadków, jak ma to miejsce w przypadku testamentu urzędowego.

W szczególności testament pisemny, zwany inaczej holograficznym, jest wyjątkowo prosty w przygotowaniu. Potrzebujemy mianowicie jedynie kartki i długopisu. Spisujemy następnie własnoręczną naszą ostatnią wolę, podpisujemy dokument i zapisujemy na nim datę. Taki testament jest jak najbardziej ważny. Jednakże testament pisemny jest równocześnie dość mocno narażony na ingerencję osób trzecich, stąd też sugerujemy, jeżeli istnieje taka możliwość, udanie się w tej sprawie do notariusza.

Pamiętajmy, że testament, niezależnie od tego, w jakiej formie został sporządzony, może zostać w każdej chwili przez nas anulowany. W tym celu należy sporządzić pismo zawierające oświadczenie o odwołaniu testamentu albo go po prostu zniszczyć.

3. Czy testament jest zawsze najlepszym rozwiązaniem?

Testament posiada wiele plusów, ponieważ daje spadkodawcy gwarancję, że jego ostatnia wola będzie honorowana. Z drugiej strony może on stanowić zarzewie konfliktów rodzinnych. Ktoś bowiem może czuć się pokrzywdzony tym, że otrzymał zbyt mały majątek, albo w ogóle został pominięty w testamencie. W tym wypadku osoba, która jest niezadowolona z treści testamentu, może zmierzać do jego unieważnienia albo wystąpić np. z roszczeniem o zachówek.

Oczywiście można uniknąć tego typu sytuacji, wydziedziczając konkretną osobę lub zawierając z nią umowę o zrzeczenie się dziedziczenia po spadkobiercy (jeszcze za naszego życia), ale jeżeli nie jesteśmy do końca przekonani co do takich rozwiązań, możemy sprawę pozostawić własnemu biegowi. Wówczas w grę wejdzie dziedziczenie ustawowe. W razie takiego dziedziczenia spadek przypada w częściach naszej najbliższej rodzinie i to ona decyduje, jak go między sobą później podzielić.

4. Co z długami spadkowymi?

Może się zdarzyć, że długi spadkowe przewyższają wartość majątku, bądź spadkodawca w ogóle nie pozostawił po sobie żadnych wartościowych przedmiotów i praw, a jedynie zobowiązania, np. niespłacone pożyczki. Należy pamiętać, że w takiej sytuacji powołani do dziedziczenia spadkobiercy (testamentowi albo ustawowi) mogą odrzucić spadek. W tej sytuacji powinni oni złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku w ciągu 6 miesięcy od śmierci spadkodawcy (u notariusza lub w sądzie). Gdyby jednak nie zdążyli złożyć takiego oświadczenia, nabywają oni spadek z tzw. dobrodziejstwem inwentarza. W praktyce oznacza to, że spadkobiercy dziedziczą długi do wartości majątku.

Przykład nr 1:

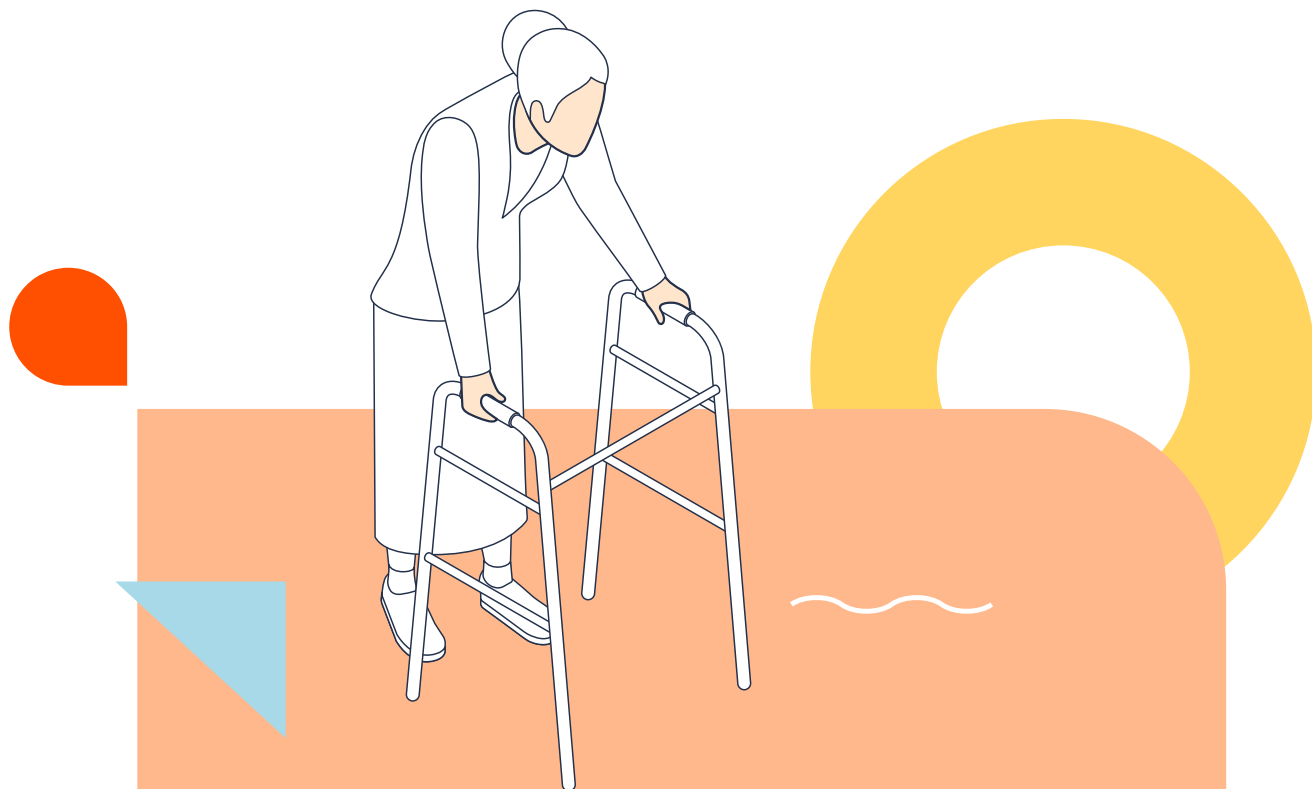
X pozostawił dom warty 400 000 zł oraz niespłacony kredyt w kwocie 600 000 zł. Wówczas jego spadkobierca Y dziedziczy dług nie w kwocie 600 000 zł, lecz w kwocie 400 000 zł.

Przykład nr 2:

X nie pozostawił żadnego majątku (wartość 0 zł) a jedynie niespłaconą pożyczkę w kwocie 100 000 zł. W tej sytuacji jego spadkobierca Y nie przejmuje żadnych długów po X.

Ubezważnowolnienie – przewodnik dla opiekunów

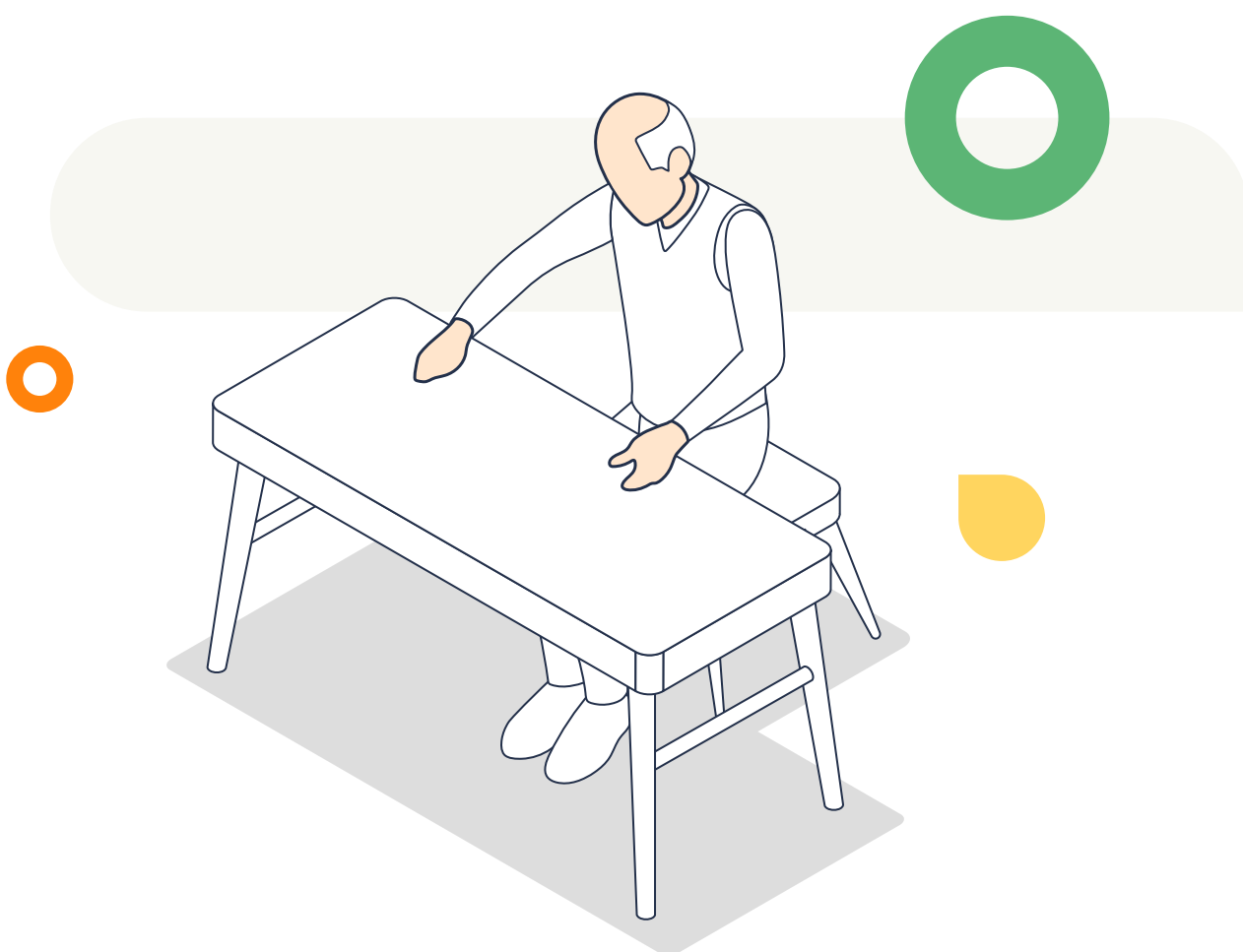
Ubezważnowolnienie osoby najbliższej może wydawać się na pierwszy rzut oka przedsięwzięciem trudnym i wymagającym szczególnej wiedzy. Wcale jednak tak być nie musi. W tym wpisie postaramy się przedstawić tę procedurę w sposób przystępny, tak aby ewentualne skierowanie wniosku do sądu nie było dla czytelnika wyzwaniem.

1. Jakie są podstawy ubezwłasnowolnienia?

Kodeks cywilny jako podstawy do ubezwłasnowolnienia wskazuje chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy lub inne zaburzenia psychiczne, również wywołane alkoholizmem lub używaniem substancji psychotropowych. Podkreślenia jednak wymaga, że zaburzenia te muszą mieć odpowiedni wpływ na funkcjonowanie osoby.

Chodzi o takie dysfunkcje, które uniemożliwiają jej pokierowanie postępowaniem, np. z uwagi na znaczną niepełnosprawność intelektualną, albo utrudniają prowadzenie codziennych spraw, np. wskutek uzależnienia od alkoholu. Im większy stopień zaburzeń, tym większe prawdopodobieństwo orzeczenia przez sąd ubezwłasnowolnienia całkowitego. W innym razie sąd poprzestanie na ubezwłasnowolnieniu częściowym.

2. Czym się różni ubezwłasnowolnienie całkowite od częściowego?

Ubezwłasnowolnienie całkowite

Ubezwłasnowolnienie całkowite może dotyczyć tylko tych osób, które ukończyły lat 13. Z tego wynika, że ubezwłasnowolnić można także dziecko, które mierzy się z poważną niepełnosprawnością umysłową. Osoby dorosłe mogą być ubezwłasnowolnione zarówno całkowicie, jak i częściowo.

Gdy sąd zdecyduje o ubezwłasnowolnieniu całkowitym osoby, traci ona wszelką zdolność do czynności prawnych. Innymi słowy przestaje być ona zdolna do załatwienia jakiegokolwiek formalnej sprawy. Od tej pory sprawy te musi prowadzić ustanowiony przez sąd opiekun. Obejmuje to nie tylko reprezentację przed urzędami i instytucjami, ale także zarząd całym majątkiem ubezwłasnowolnionego. Warto nadmienić, że osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może zawrzeć małżeństwa.

Ubezwłasnowolnienie częściowe

W przypadku **ubezwłasnowolnienia częściowego** osoba ubezwłasnowolniona również traci możliwość zarządu swoim majątkiem, np. poprzez sprzedaż domu lub działki. Od tego momentu zarządem tym zajmuje się kurator, którego ustanawia sąd. Kurator reprezentuje ubezwłasnowolnionego częściowo także podczas załatwiania spraw urzędowych. W przeciwieństwie jednak do ubezwłasnowolnienia całkowitego, osoba ubezwłasnowolniona częściowo może zawrzeć związek małżeński.

Orzeczenie o ubezwłasnowolnieniu natomiast w każdym przypadku wyłącza możliwość sporządzenia przez ubezwłasnowolnionego testamentu.

3. W jakiej formie i do jakiego sądu kierujemy wniosek o ubezwłasnowolnienie?

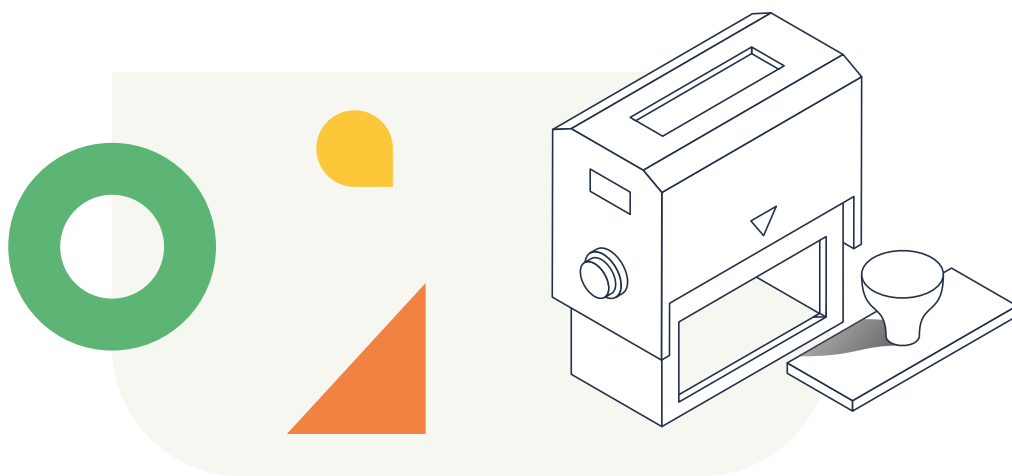
Wniosek o ubezwłasnowolnienie składamy na piśmie. Kierujemy go do Sądu Okręgowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy.

4. Kto może złożyć wniosek o ubezwłasnowolnienie?

Wniosek o ubezwłasnowolnienie mogą złożyć następujące osoby:

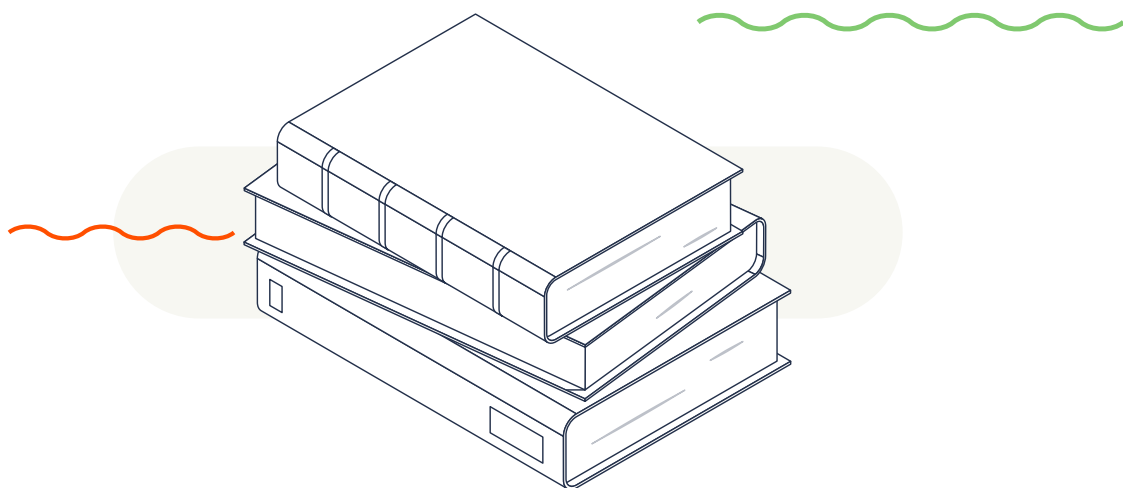
- * małżonek osoby, której wniosek dotyczy;
- * jej krewni w linii prostej, a więc przykładowo dzieci, wnuki, rodzice, dziadkowie;
- * jej rodzeństwo.

Pamiętajmy przy tym, że jeśli wniosek złożą krewni w linii prostej lub rodzeństwo, to uczestnikiem postępowania, prócz osoby, którą chcemy ubezwłasnowolnić, jest również jej małżonek (jeżeli osoba, której dotyczy ubezwłasnowolnienie, zawarła wcześniej związek małżeński).

5. Czy wniosek podlega opłacie? Jakie są koszty sprawy o ubezwłasnowolnienie?

Wniosek o ubezwłasnowolnienie podlega opłacie sądowej. Opłata ta wynosi 100 zł. Można ją uiścić przelewem na rachunek bankowy danego sądu okręgowego (w takim wypadku jednak do wniosku należy dołączyć potwierdzenie przelewu) lub bezpośrednio w kasie sądu (wówczas otrzymany znak opłaty sądowej należy nakleić na wniosek).

W postępowaniu o ubezwłasnowolnienie zachodzi również konieczność przeprowadzenia badania przez psychiatrę, psychologa oraz neurologa. Pociąga to za sobą wydatki, które są uzależnione od nakładu pracy lekarzy. Koszt takiego badania oscyluje zwykle wokół kwoty 1500 zł.

Ponadto osoba składająca wniosek może również skorzystać z fachowych usług adwokata lub radcy prawnego. Minimalna stawka za prowadzenie takiej sprawy przez prawnika wynosi, zgodnie z obowiązującymi przepisami, 480 zł. W praktyce może się jednak zdarzyć, że wynagrodzenie pełnomocnika będzie wyższe, z uwagi na wielość rozpraw i zawiły charakter sprawy. Z drugiej strony wynajęcie prawnika jest komfortowe, gdyż oddajemy wtedy sprawę w ręce osoby, która ma odpowiednią wiedzę i kwalifikacje do przeprowadzenia jej w sądzie.

6. Co zrobić, gdy nas nie stać na sfinansowanie sprawy o ubezwłasnowolnienie?

W wypadku, gdy nie stać nas na pokrycie opłat związanych ze sprawą, a zwłaszcza wydatków wynikających z badania lekarzy, warto skorzystać z instytucji zwolnienia z kosztów sądowych. W tym celu należy złożyć odpowiedni wniosek w sądzie. Warto, aby zawniioskować o to już w momencie składania samego wniosku o ubezwłasnowolnienie (w tym samym piśmie).

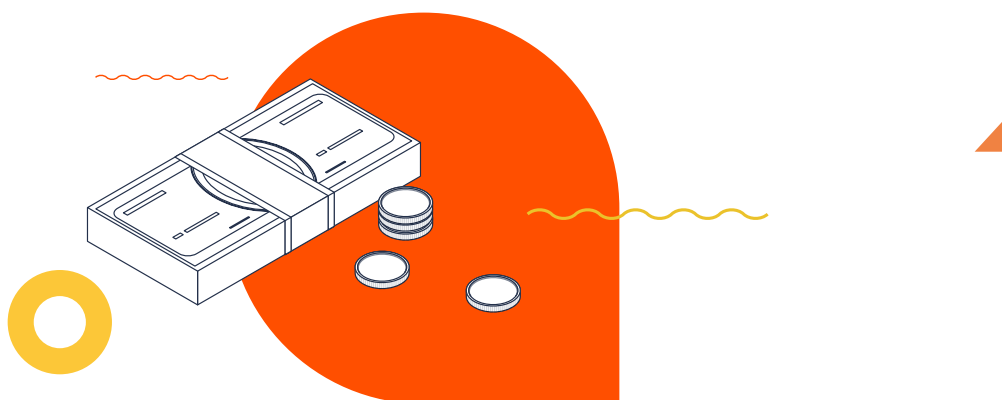
Do takiego wniosku należy wypełnić, a następnie załączyć [oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania](#). Wzór takiego oświadczenia można także otrzymać w siedzibie sądu, zwykle w biurze obsługi interesanta, lub pobrać [ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości](#). W formularzu tym należy wskazać m.in. jakie uzyskujemy dochody, jaki posiadamy majątek, ile osób mamy na utrzymaniu, jakie są nasze miesięczne zobowiązania. Jeżeli sąd, po analizie treści oświadczenia, stwierdzi, że wnioskodawcy nie stać na pokrycie kosztów sądowych, wyda postanowienie, w którym zwolni go z obowiązku ich ponoszenia.

Jak wspomniano, wygodnie jest zlecić poprowadzenie sprawy o ubezwłasnowolnienie adwokatowi lub radcy prawnemu. Wiąże się z tym jednak konieczność zapłaty prawnikowi honorarium. Niemniej przepisy pozwalają na to, aby Sąd ustanowił pełnomocnika z urzędu dla osoby wnoszącej o ubezwłasnowolnienie, jeżeli ta nie ma dość środków finansowych na pokrycie wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Aby otrzymać adwokata (radcę prawnego) z urzędu, podobnie jak w przypadku uzyskania zwolnienia z kosztów sądowych, również trzeba przedłożyć wypełnione oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

Ważne: o ustanowienie adwokata (radcy prawnego) z urzędu można wnioskować, zanim złożymy do sądu sam wniosek o ubezwłasnowolnienie. Gdy sąd

przychyli się do naszej prośby o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, wówczas na niego spłytnie obowiązek przygotowania wniosku o ubezwłasnowolnienie.

Warto nadmienić, że niedogodnością związaną z procedurą zwolnienia z kosztów sądowych lub ustanowienia pełnomocnika z urzędu jest wydłużenie samego postępowania o ubezwłasnowolnienie. Zazwyczaj na zwolnienie z kosztów sądowych lub ustanowienie adwokata (radcy prawnego) z urzędu oczekuje się od jednego do trzech miesięcy.

7. Co powinien zawierać wniosek o ubezwłasnowolnienie?

Jeśli zdecydujemy się samodzielnie złożyć do sądu wniosek o ubezwłasnowolnienie, to powinien on zawierać imię i nazwisko osoby, której dotyczy oraz jej dokładny adres zamieszkania. Jeżeli to możliwe, warto również wskazać datę urodzenia tej osoby oraz jej numer PESEL, choć nie jest to obowiązkowe. Prócz tego, jako wnioskodawcy, podajemy we wniosku nasze własne dane (imię, nazwisko, adres zamieszkania i numer PESEL).

Jak wspomniano, jeżeli osoba ubezwłasnowolniana pozostaje w związku małżeńskim, podajemy również dane osobowe jej małżonka (tu wystarczy podanie wyłącznie imienia i nazwiska oraz adresu zamieszkania małżonka). Należy również przedstawić odpowiedni akt stanu cywilnego, wskazujący na pokrewieństwo z osobą, którą chcemy ubezwłasnowolnić, np. akt małżeństwa lub akt urodzenia. We wniosku wskazujemy również sąd okręgowy, do którego pismo jest kierowane.

We wniosku nie musimy określać, czy wnosimy o ubezwłasnowolnienie całkowite, czy też częściowe, ponieważ kwestię tę ustala ostatecznie sąd. Niemniej, jeżeli nasze żądanie opieramy na konkretnych podstawach, np. alkoholizmie osoby lub znacznej niepełnosprawności nieletniego, to wskazanie zakresu ubezwłasnowolnienia ułatwia i przyspiesza procedowanie, ponieważ od samego początku sądowi znany jest przedmiot sprawy.

W uzasadnieniu wniosku powinniśmy podać, na jakie zaburzenia cierpi osoba, którą zamierzamy ubezwłasnowolnić, oraz jak te zaburzenia wpływają na jej codziennie funkcjonowanie. Chodzi w szczególności o to, aby opisać, czy osoba jest w stanie załatwiać sprawy urzędowe, opłacać rachunki, odbierać pocztę, zrobić zakupy, a w końcu czy wymaga ona stałej opieki.

Bardzo ważnym jest to, aby do wniosku załączyć dokumentację medyczną dotyczącą osoby ubezwłasnowolnianej, np. świadectwa lekarskiego wydanego przez lekarza psychiatrę lub opinii psychologa dotyczących jej stanu zdrowia psychicznego. Przydatne może okazać się przedłożenie orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności intelektualnej.

Bez załączenia takich dokumentów, jeżeli żądanie ubezwłasnowolnienia bazuje na chorobie psychicznej lub niedorozwoju umysłowym osoby, sąd odrzuci wniosek, nawet go nie rozpoznając. Przyczyną tego stanu rzeczy jest fakt, że sprawy o ubezwłasnowolnienie mają poważny charakter i nie mogą wynikać z błahych powodów. Natomiast dokumentacja medyczna uprawdopodobnia, że zaburzenia psychiczne rzeczywiście istnieją i wymagają przeanalizowania ich w postępowaniu sądowym.

Podpisany wniosek o ubezwłasnowolnienie wraz załącznikami w postaci dokumentacji medycznej składamy w sądzie w odpowiedniej liczbie egzemplarzy. Jeżeli osoba ubezwłasnowolniana nie pozostaje w związku małżeńskim, to wniosek składamy w trzech egzemplarzach (po jednym dla sądu, ubezwłasnowolnianego oraz prokuratora, który obowiązkowo bierze udział w postępowaniu). Jeżeli osoba, której wniosek dotyczy, ma małżonka, to dodajemy czwarty egzemplarz. Wniosek można złożyć korespondencyjnie lub osobiście w sądzie.

8. Jak przebiega postępowanie o ubezwłasnowolnienie?

Po złożeniu wniosku, sąd zarządza jego doręczenie stronom, tj. ubezwłasnowolnianemu, jego małżonkowi oraz prokuratorowi. Warto podkreślić, że osoba może nie zgodzić się na jej ubezwłasnowolnienie i podjąć w sprawie obronę, włącznie z ustanowieniem adwokata lub radcy prawnego. Sytuacja ta jednak w praktyce ma miejsce w przypadku ubezwłasnowolnienia częściowego, np. wskutek nałogu alkoholowego lub narkotykowego.

Następnie wyznaczony ze składu sędziowskiego sędzia wysłuchuje osobę, której wniosek dotyczy. W tym celu sąd zwykle udaje się do miejsca zamieszkania ubezwłasnowolnianego. Przyczyną takiej wizyty jest chęć ustalenia przez sąd, jaki jest stan świadomości tej osoby. Jeżeli okaże się, że ubezwłasnowolniany jest osobą, która jest dotknięta znaczną niepełnosprawnością intelektualną lub poważną chorobą psychiczną, sąd zaniecha przesyłania jej jakichkolwiek pism i zawiadomień.

Po opisanych wyżej czynnościach przygotowawczych, sąd zarządza badanie osoby przez biegłych lekarzy – psychiatrę, psychologa i neurologa. W zależności od stanu jej zdrowia, badanie to przeprowadzane jest w miejscu zamieszkania ubezwłasnowolnianego (w wypadku poważnych zaburzeń psychicznych), bądź w wyznaczonym przez biegłych miejscu (w sytuacji gdy osoba jest na tyle samodzielna, że może sama wybrać się na badanie).

Po przeprowadzonym badaniu biegli lekarze wydają opinię, w której opisują stanu zdrowia psychicznego osoby lub ujawnioną niepełnosprawność umysłową, stwierdzone zaburzenia, oraz ich wpływ na jej funkcjonowanie.

Następnie Sąd wyznacza rozprawę, na której przesłuchuje zainteresowane osoby. Sąd zawsze przesłuchuje osobę, która wnosi o ubezwłasnowolnienie. Stąd istotnym jest to, abyśmy stawili się na termin rozprawy. Przesłuchanie ubezwłasnowolnianego jest przeprowadzane tylko wówczas, gdy jego stan umysłowy i zdrowie psychiczne na to zezwalają.

Po przeprowadzeniu wszystkich dowodów, sąd zamyka postępowanie i wydaje orzeczenie, w którym ubezwłasnowolnia osobę całkowicie lub częściowo. Jeżeli jednak zdaniem sądu nie zachodzą przesłanki do ubezwłasnowolnienia, wówczas wniosek zostaje oddalony. Każda z zainteresowanych osób, niezgadzających się z danym rozstrzygnięciem sądu, może je zaskarżyć do sądu apelacyjnego.

9. Co się dzieje po wydaniu orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu?

Po ogłoszeniu postanowienia o ubezwłasnowolnieniu sąd okręgowy przesyła je do właściwego sądu rejonowego. Sąd rejonowy ustanawia dla ubezwłasnowolnionego opiekuna (w razie ubezwłasnowolnienia całkowitego) lub kuratora (w razie ubezwłasnowolnienia częściowego). W praktyce na opiekuna lub kuratora powoływana jest osoba najbliższa dla ubezwłasnowolnionego, np. ktoś z rodziny, włączywszy w to osobę, która wcześniej złożyła wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Sąd rejonowy, wybierając opiekuna lub kuratora, kieruje się tym, aby osoba powołana do takiej funkcji, dawała jak najlepszą gwarancję zabezpieczenia interesów ubezwłasnowolnionego. Z chwilą ustanowienia opiekun i kurator stają się upoważnieni do zarządu majątkiem ubezwłasnowolnionego oraz jego reprezentacji.

Poniżej zamieszczamy przydatne dokumenty: przykładowy wzór wniosku o ubezwłasnowolnienie oraz oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

Nieodpłatne punkty pomocy prawnej

<https://darmoweporadyprawnekrakow.pl/>

[https://poradnia.law.uj.edu.pl/klienci/
bezplatna-pomoc-prawna-w-krakowie](https://poradnia.law.uj.edu.pl/klienci/bezplatna-pomoc-prawna-w-krakowie)

[https://krakow.so.gov.pl/pomoc-
prawna,m,mg,3,161](https://krakow.so.gov.pl/pomoc-prawna,m,mg,3,161)

[https://powiat.krakow.pl/urzed-i-
jednostki-powiatu/nieodplatna-pomoc-
prawna-i-nieodplatne-poradnictwo-
obywatelskie](https://powiat.krakow.pl/urzed-i-jednostki-powiatu/nieodplatna-pomoc-prawna-i-nieodplatne-poradnictwo-obywatelskie)

<https://poradnieprawne.org/>

[https://www.krakow.
pl/154843,artykul,nieodplatna-pomoc-
prawna.html](https://www.krakow.pl/154843,artykul,nieodplatna-pomoc-prawna.html)

